

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะอาชีพสำหรับเด็กและเยาวชน
ในกระบวนการยุติธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*
DEVELOPING OCCUPATIONAL SKILLS LEARNING MODEL
FOR CHILDREN AND YOUTH IN THE JUVENILE JUSTICE SYSTEM,
PHRA NAKORN SI AYUTTHAYA PROVINCE

ณัฐชา พุทธแสง, ปิยวรรณ ทศนาญชลี*, แพรพิมพ์ สีสวานิช, อรรดา เส้นเกษ, กฤษดา นานชา
Natchana Bhutasang, Piyawan Thatsananchalee*, Praepim Silavanich, Aranda Senkas, Kridsada Nancha
โรงเรียนสอนศิลปะการปรุงอาหารไอเชฟ พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย
I CHEF Culinary Art Cooking School, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand
*Corresponding author E-mail: joypiyawan01@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะอาชีพสำหรับเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยปฏิบัติการ ผ่านกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน ลงมือปฏิบัติ สังเกตและประเมินผล และการสะท้อนผล มีการเก็บข้อมูลกับผู้ร่วมวิจัย 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มผู้เรียนจำนวน 390 คน และผู้สอน จำนวน 25 คน จากพื้นที่วิจัย 6 พื้นที่ ผลการศึกษาพบว่า แบบการจัดการเรียนรู้ทักษะอาชีพสำหรับเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) การรับฟังความต้องการของผู้เรียน วิทยากรต้องให้เวลารับฟังความต้องการ ความคาดหวังและข้อจำกัด เพราะผู้เรียนจะยินดีให้ความร่วมมือ เปิดใจรับฟัง มีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน 2) การจัดหาวิทยากรและจัดกระบวนการแบบการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เป็นกระบวนการบริหารจัดการภายในทีม ดังนั้นต้องมีการสื่อสารถึงเป้าหมาย แผนงาน กับทีมวิทยากรทุกท่านได้เข้าใจตรงกัน 3) การลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เน้นการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนนิยามการเรียนรู้ ประเมินศักยภาพด้วยตนเอง จดจำด้วยประสบการณ์ ไม่มีการแข่งขันกับผู้อื่นยกเว้นแข่งขันกับตนเอง 4) การสะท้อนความคิดและยกระดับความสามารถ เป็นขั้นตอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการทบทวนภายในความคิด และทำให้เกิดถึงการเพิ่มทักษะอาชีพอีกครั้ง ผลการเปลี่ยนแปลงหลังการดำเนินการวิจัย ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบว่าเกิดขึ้นใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความคิดและพฤติกรรมของผู้เรียน ที่มีความกระตือรือร้นต่อการเรียน 2) ด้านบรรยากาศการอยู่ร่วมกัน มีสัมพันธภาพที่ดีขึ้น 3) ด้านนโยบายการเรียนรู้ภายในเรือนจำ ที่หน่วยงานตอบรับการศึกษาศึกษาและฝึกหัดด้วยตนเอง 4) ด้านคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังรายอื่น

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, ทักษะอาชีพ, เยาวชน, กระบวนการยุติธรรม, พระนครศรีอยุธยา

Abstract

This research article aims to study the development of an occupational skills learning model for children and youth in the justice process in Phra Nakorn Sri Ayutthaya province. The research applies to action research methodology consisting of 4 processes: plan, action, observation, and reflection. Key informants of the research consist of 390 learners from 6 prisons

in Phra Nakorn Sri Ayutthaya province and 25 lectures. Results of the research found the occupational skills model contains 4 main steps: 1) Deep listening to learners by asking about the skill desire. The lecturer should spend time on this process because it supports their attention within the class and also the relationship development between Lerner and the lecturer. 2) Provide lecture and design learning process which of active learning. This process should be prepared by the internal team because the project had a variety of classes so the internal team must communicate the planning and objective to outsource for archive together. 3) Doing process which is a process to develop learner study by themselves via their experience. The process focuses on individual abilities, and non-competition to others, but they can compare their skill by themselves. 4) Reflecting on ideas and improvement, the Lecturer should reflect and give positive advice. However, the research found that learners had reflections about future life plans and increased occupational skills. The change occurred in 4 areas: 1) positive attitude and active learning behavior. 2) Better relationship between learners and their friends. 3) The learning policy was changed to flexible learning time support. 4) Increase the quality of another prisoner.

Keywords: Learning Process, Occupation Skill, Youth, Justice Process, Ayutthaya

บทนำ

จากการศึกษาสถิติคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดทั่วประเทศ มีจำนวนทั้งสิ้น 12,192 คดี จำแนกการกระทำผิดตามกลุ่มอาชีพ พบว่า คดีส่วนใหญ่เป็นคดีที่ผู้กระทำความผิดที่เป็นนักเรียน/ผู้ฝึกงาน มากที่สุด มีจำนวน 4,036 คดี รองลงมา เป็นคดีที่ผู้กระทำความผิดที่ว่างงาน จำนวน 3,752 คดี นอกจากนั้น เป็นคดีที่ผู้กระทำความผิดที่มีอาชีพไม่เป็นกิจจะลักษณะ มีจำนวน 2,860 คดี และอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ จำนวน 1,346 คดี และไม่ระบุอาชีพ จำนวน 198 คดี และนอกจากนี้ยังพบว่า คดีส่วนใหญ่เป็นคดีที่ผู้กระทำความผิดมีการศึกษาระดับมัธยม มากที่สุด มีจำนวน 6,306 คดี รองลงมาเป็นคดีที่ผู้กระทำความผิด มีการศึกษาระดับประถมศึกษา คือ มีจำนวน 2,142 คดี นอกจากนั้น เป็นคดีที่ผู้กระทำความผิดมีการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1,591 คดี เป็นคดีที่ผู้กระทำความผิดระดับการศึกษานอกระบบ จำนวน 1,218 คดี และเป็นผู้มีการศึกษาประเภทอื่น ๆ จำนวน 932 คดี (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2565) จากสถิติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าสถานะการว่างงาน อาชีพ และโอกาสทางการศึกษาก่อส่งผลต่อการกระทำผิดในเด็กและเยาวชน ในขณะที่ความเครียดของผู้ต้องขังเหล่านี้มีสูงเพราะต้องปรับเปลี่ยนสภาพของตัวเองให้กับสภาพแวดล้อม สังคม การถูกแยกห่างออกจากสมาชิกในครอบครัวและต้องอยู่อย่างแออัดกับคนแปลกหน้า อยู่ในสภาวะการถูกลงโทษ สูญเสียการเรียนและอาชีพ ทำให้เกิดความเครียดเพิ่มสูงขึ้นและความเครียดนี้ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตในอนาคตและการมองเห็นคุณค่าของตนเองที่ต่ำลง (ประวิทย์ ฤทธิบุญ และคณะ, 2559) รวมถึงในการสำรวจพบว่าผู้ต้องขังที่ติดแอมเฟตามีนเป็นกลุ่มที่มีมากที่สุดในเรือนจำของประเทศไทย และมีโรคซึมเศร้าอยู่ในอัตราสูง ถึงร้อยละ 8.01 (วารภรณ์ กันธิยะ และเพ็ญพักตร์ อุทิศ, 2565)

อย่างไรก็ตามจังหวัดพระนครศรีอยุธยาถือเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีการรับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเข้ามาอยู่ในกระบวนการยุติธรรมจำนวนมาก สถิติจากสถานพินิจฯ มีค่าเฉลี่ยแรกรับ 12 รายต่อวัน ในขณะที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนฯ จำนวนเฉลี่ย 20 รายต่อวัน ซึ่งผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เคยพ้นโทษและถูกปล่อยตัวหรือเป็นผู้กระทำความผิดซ้ำ ส่วนใหญ่มีสาเหตุจากการขาดภูมิคุ้มกันทางใจและไม่สามารถทำงานได้เพราะติดปัญหาวุฒิการศึกษา จึงมีความจำเป็นต้องมีการจัดการเรียนรู้ในระหว่างการต้องโทษให้กับผู้ต้องขัง ซึ่งผลการวิจัยที่มีการ

จัดกิจกรรมให้กับผู้ต้องขัง เช่น ดนตรีภาวนา การฝึกสติ เป็นต้น พบว่าผู้ต้องขังสามารถลดความเครียดลงได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ภัทรภรณ์ วงษกรณ์ และคณะ, 2561)

ทั้งนี้ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้ต้องขัง มีความเฉพาะสูงเพราะกลุ่มผู้ต้องขังมีความหลากหลายแตกต่างกันสูง ทั้งด้านการศึกษา อายุ สภาพจิตใจ ผู้วิจัยจึงได้หาแนวทางที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน จากการศึกษาทบทวนที่ผ่านมา พบว่าแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (Active Learning) (Chandio et al., 2017) เป็นรูปแบบที่มีความยืดหยุ่นกับคนที่มีความหลากหลาย (จิรทิพย์ ช้วยคง และศุภรา เจริญภูมิ, 2558) เพราะผู้เรียนเป็นผู้เลือกเรียนรู้ร่วมกับผู้สอน โดยมีทีมวิทยากรเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) สร้างแรงบันดาลใจ ให้คำปรึกษา ดูแล แนะนำ ทำหน้าที่เป็นโค้ชและพี่เลี้ยง (Coach & Mentor) หาเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย (Meaningful learning) ทำให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ มีความเข้าใจในตนเอง (จิรายุทธิ์ อ่อนศรี, 2561) ใช้สติปัญญาคิด และวิเคราะห์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

ดังนั้นในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ได้มุ่งศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะอาชีพสำหรับเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัย ปฏิบัติการ (Acton Research) ผ่านกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Plan) ลงมือปฏิบัติ (Action) สังเกตและประเมินผล (Observation) และการสะท้อนผล (Reflect) เพื่อสร้างรูปแบบที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเด็กที่อยู่นอกระบบการศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบางทางการศึกษา โดยเฉพาะเมื่อเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ได้รับการต้องโทษคุมขังทำให้บางรายต้องหลุดออกจากระบบการศึกษาหรือไม่ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะอาชีพสำหรับเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยปฏิบัติการ (Acton Research) ผ่านกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Plan) ลงมือปฏิบัติ (Action) สังเกตและประเมินผล (Observation) และการสะท้อนผล (Reflect) มีการเก็บข้อมูลกับผู้ร่วมวิจัย 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ ผู้สอน จำนวน 25 คน และกลุ่มผู้เรียน จำนวน 390 คน มีการคัดเลือกจากการกำหนดเกณฑ์อายุเด็กและเยาวชนไม่เกิน 25 ปี, ผู้เรียนมีความสมัครใจเข้าร่วมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะด้านอาชีพ, ได้รับความเห็นจากเจ้าหน้าที่ว่าเป็นกลุ่มที่พร้อมต่อการเรียนรู้ เช่น ไม่มีภาวะสมองเสื่อม เข้าใจการสื่อสารภาษาไทย เป็นต้น จาก 6 พื้นที่ ได้แก่ เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เรือนจำกลางพระนครศรีอยุธยา ทักษสถานบำบัดพิเศษพระนครศรีอยุธยา ทักษสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนพระนครศรีอยุธยา

ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การติดต่อประสานงาน เนื่องจากเด็กและเยาวชนที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมมีเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์เป็นผู้ให้การรับรองได้ตามกฎหมาย ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้ประสานงานไปยังหน่วยงานเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และกระบวนการ ดำเนินการหลังจากได้รับการอนุญาตเพื่อเข้าพื้นที่เป็นรายครั้ง

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาเครื่องมือ คณะผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือไว้ 2 รูปแบบ คือ เครื่องมือสำหรับคณะวิจัยเป็นผู้ใช้งาน ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยมีการยกตัวอย่างคำถามที่ใช้ภาษาง่าย เข้าใจได้ง่าย และยืดหยุ่น ผู้วิจัยที่ลงเก็บข้อมูลทุกคนจะได้รับการฝึกตั้งคำถามกับผู้เรียนก่อน ในขณะที่แบบสำรวจความต้องการเป็นเครื่องมือสำหรับผู้ร่วมเรียนรู้เป็นผู้อ่านและบันทึกด้วยตนเอง

(ในกรณีที่ผู้ร่วมเรียนรู้อ่านไม่ออกหรือเขียนไม่ได้ ผู้วิจัยจะเป็นผู้อ่านและบันทึกให้) ได้ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัยเพื่อปรับข้อความให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้ตอบ

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล มีวิธีการดังนี้

3.1 การสำรวจ (Survey) สำรวจความต้องการด้านการศึกษและการทำงานหลังพ้นโทษ สำรวจการศึกษา ความต้องการพัฒนาด้านทักษะอาชีพ และอาชีพในอนาคต แยกเป็น 6 พื้นที่ ในขั้นตอนการสำรวจนี้ใช้วิธีการแจกแบบสอบถามให้กับผู้ร่วมเรียนรู้ที่สมัครใจเข้าโครงการเป็นผู้ทำด้วยตนเอง ในกรณีที่ไม่สามารถอ่านหรือเขียนภาษาไทยได้ จะมีกลุ่มนักวิจัยเป็นผู้อ่านให้ทีละข้อและทำไปพร้อมกัน โดยมีกลุ่มนักวิจัยช่วยเหลือในการเขียนให้หรืออธิบายซ้ำ โดยแบบสำรวจนี้แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ การประเมินความเห็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ (เห็นด้วยที่สุด-ไม่เห็นด้วยเลย) และการสอบถามแบบคำถามปลายเปิด เช่น ท่านต้องการประกอบอาชีพใด เพราะเหตุใดท่านจึงอยากประกอบอาชีพดังกล่าว เป็นต้น

3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มเจ้าหน้าที่ในเรือนจำและทัณฑสถาน เกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อยกระดับทักษะอาชีพในเรือนจำ/ทัณฑสถาน รวมถึงสัมภาษณ์กับกลุ่มเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมที่ถูกคุมขังภายในพื้นที่การศึกษาทั้ง 6 พื้นที่ โดยคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลพื้นที่ละ 3 - 6 คนเพื่อสัมภาษณ์ถึงความต้องการ ข้อจำกัด ความคาดหวัง ความรู้สึก และความคิดที่เปลี่ยนแปลงหลังจากได้เข้ารับการจัดการเรียนรู้ทักษะอาชีพ โดยกระบวนการนี้ให้ความสำคัญกับความคิดของกรณีศึกษาแต่ละราย เพราะแต่ละรายมีประสบการณ์หรือภูมิหลังที่แตกต่างกัน โดยแนวคำถามประกอบด้วย ประวัติด้านการศึกษและการทำงาน จุดพลิกผันของชีวิต การจัดการต่อชีวิตและการวางแผนอนาคต ความคาดหวังต่ออาชีพหรือการศึกษาในอนาคต เป็นต้น

3.3 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เนื่องจากการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับทุนสนับสนุนการทำโครงการจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) จึงได้มีโอกาสเข้าร่วมสังเกตการณ์ การจัดการเรียนรู้ในทุกครั้งที่มีการสอน โดยใช้นักจิตวิทยา นักพฤติกรรมศาสตร์ และนักวิจัยเข้าร่วมสังเกตผลการเปลี่ยนแปลง เช่น พฤติกรรมการเรียน ความกระตือรือร้น การถาม - ตอบคำถาม การแสดงความคิดเห็น ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนและเจ้าหน้าที่ เป็นต้น และนำผลการบันทึกการสังเกตมาใช้ในการประเมินเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ต่อไป โดยแบบบันทึกเป็นลักษณะสมุดโน้ต กำหนดประเด็นการสังเกต เช่น พฤติกรรมก่อนและหลังการเข้าร่วม บันทึกการสะท้อนความคิดและความรู้สึก บันทึกการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มผู้เรียน/รายบุคคล การมีปฏิสัมพันธ์หรือการมีส่วนร่วมกับการเรียน เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 การคัดเลือกกลุ่มผู้ร่วมเรียนรู้ เป็นกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนรู้และให้ข้อมูลกับการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย

4.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ เด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมจำนวน 390 คน กำหนดเกณฑ์คัดเข้า คือ มีอายุไม่เกิน 25 ปี ถือว่าเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนตามนิยามความหมายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2), 2560) อยู่ในระหว่างการต้องโทษหรืออยู่ในระหว่างคุมขัง มีความสามารถในการเรียนรู้ และมีความสมัครใจเข้าร่วมโครงการพัฒนาทักษะอาชีพเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง คือ เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาของเรือนจำ/ทัณฑสถาน ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจำนวน 6 คน ทีมวิทยากร จำนวน 25 คน กำหนดเกณฑ์คัดเข้า คือ เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้กับเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล ในเครื่องมือแบบสำรวจ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าเฉลี่ย ร้อยละ เพื่อวางแผนการจัดการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

(Content Analysis) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกต ซึ่งปรากฏรหัส (Code) สำคัญ ยกตัวอย่าง จุดพลิกผันของชีวิต ความรู้สึก วิธีการจัดการต่อชีวิต แผนอนาคต ข้อจำกัด ความคาดหวังต่ออาชีพ การศึกษาอนาคต เป็นต้น

ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ

ระยะเวลาในการดำเนินการจัดการเรียนรู้และพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะอาชีพสำหรับเด็กเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นระยะเวลา 9 เดือน ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2565 - สิงหาคม 2566

การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล

การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยได้คำนึงเรื่องการพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มเป้าหมายอย่างสูงสุด เริ่มต้นจากการลงนามพิทักษ์สิทธิ์เพื่อปกปิดความลับก่อนได้รับอนุญาต โดยคณะผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน เช่น เจ้าหน้าที่วิทยากร เป็นต้น ได้ลงนามสัญญาการพิทักษ์สิทธิ์ร่วมกัน ในกระบวนการวางแผนคณะผู้วิจัยได้ส่งหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องพร้อมสำเนาบัตรประชาชนและรายการอุปกรณ์ฝึก โดยมีการตรวจนับก่อนและหลังการจัดการสอนทุกครั้ง คณะผู้วิจัยและคณะวิทยากรทุกคนไม่มีการพกเครื่องมือสื่อสาร เครื่องบันทึกภาพและเสียงและอุปกรณ์ต้องห้ามเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบของหน่วยงานที่กำหนดไว้

ในการเก็บข้อมูลทุกครั้งผู้วิจัยได้แจ้งวัตถุประสงค์ ระยะเวลาในการทำวิจัย และสิทธิ์ในการให้ข้อมูลกับผู้เข้าร่วมทุกครั้ง เช่น ชี้แจงว่าผู้เข้าร่วมสามารถถอนตัวออกจากโครงการได้โดยไม่มีผลต่อทางกฎหมายหรือผลต่อการใช้ชีวิตภายในเรือนจำ เป็นต้น โดยผลการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นต้องได้รับการยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรพร้อมกัน 3 คน ได้แก่ ผู้ปกครอง/เจ้าหน้าที่, เด็กและเยาวชนที่สมัครใจเข้าร่วม, หัวหน้านักวิจัย ซึ่งแบบฟอร์มการลงนามดังกล่าวได้รับการออกแบบและตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานให้ทุน ซึ่งมีการระบุถึงเงื่อนไขการปกปิดความลับและการขออนุญาตเผยแพร่ในขอบเขตที่กำหนดเท่านั้น เป็นต้น อย่างไรก็ตามการนำเสนอต่อที่สาธารณะ ดังเช่น การนำเสนอภาพหรือวิดีโอในแต่ละครั้งที่นำมาใช้ต้องผ่านการกลั่นกรองและอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนรับผิดชอบโดยตรงเท่านั้น การเผยแพร่ข้อมูลบางส่วนในงานวิจัยครั้งนี้ใช้นามสมมติที่ไม่อาจสืบต่อได้ว่าเป็นผู้ใด และนำมาใช้เพื่อการสร้างประโยชน์ในเชิงการพัฒนาองค์ความรู้ มิได้นำไปหารายได้

ผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ดำเนินการ 2 วนรอบ สามารถสรุปผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

กระบวนการวิจัย	วนรอบที่ 1	วนรอบที่ 2
1 การวางแผน	เป้าหมาย : สำรวจและวางแผนออกแบบหลักสูตร กระบวนการหลัก - สะท้อนผลการสำรวจ - ออกแบบหลักสูตร	เป้าหมาย : พัฒนาทักษะอาชีพและรับรองมาตรฐาน กระบวนการหลัก - ประเมินหลักสูตรและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม เข้ากันได้กับพฤติกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย
	ผลการวิจัย พบว่าการออกแบบหลักสูตรทักษะอาชีพประกอบด้วย 6 กลุ่มอาชีพที่ได้รับความนิยมจากกลุ่มเยาวชนในเรือนจำ ได้แก่ (1) ด้านอาหาร เบเกอรี่และเครื่องดื่ม (2) ด้านงานช่าง (3) ด้านศิลปะและดนตรี (4) ด้านการแพทย์	ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรการพัฒนาทักษะอาชีพใน 6 กลุ่มอาชีพได้รับความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมายเป็นอย่างดี แต่นักวิจัยพบว่ากลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมเรียนรู้ที่ความแตกต่างกัน มีความสนใจที่แตกต่างกัน จึงได้

ตารางที่ 1 สรุปผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (ต่อ)

กระบวนการวิจัย	วงรอบที่ 1	วงรอบที่ 2
	แผนไทย สປา และความงาม (5) ด้านวิชาการ และภาษา (6) ด้านเกษตรกรรม	เกิดการวางแผนพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะอาชีพพร้อมกับพัฒนา Soft skill เพื่อตอบสนองกลุ่มผู้เรียน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรกเริ่ม ที่มีภาวะความเครียดสูง, กลุ่มมีโทษสูง มีความมุ่งมั่นตั้งใจอยากพัฒนาตนเองเพื่อได้รับใบประกาศนียบัตรที่นำไปใช้ในการลดหย่อนโทษ, กลุ่มใกล้พ้นโทษ เป็นกลุ่มที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนรู้สูง ต้องการประกอบอาชีพทันทีหลังพ้นโทษ กลุ่มนี้ต้องการใกล้ชิดกับทีมวิทยากรเพื่อให้ช่วยส่งเสริม ให้คำแนะนำสำหรับการพ้นโทษในระยะสั้นนี้ ดังนั้นการวางแผนวงรอบที่ 2 นี้ คณะวิทยากรได้ปรับเป้าหมายการยกระดับให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม
2 ลงมือปฏิบัติ	เป้าหมาย : เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพตามความต้องการของแต่ละพื้นที่ กระบวนการหลัก - ส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพและทักษะที่จำเป็น - ฝึกปฏิบัติจริง กลุ่มเป้าหมายทุกคนจะได้ฝึกและสร้างผลงานด้วยตนเองครบทุกคน ผลการวิจัย พบว่ากลุ่มเป้าหมายทุกคนให้ความสนใจ กระตือรือร้น และอยากลงมือฝึกหัดด้วยตนเอง เนื่องจากหลักสูตรที่จัดทำในครั้งนี้เป็นสิ่งแปลกใหม่ ยังไม่เคยมีการจัดการเรียนการสอนในเรื่องจำมาก่อน โดยผลงานของกลุ่มเป้าหมายทุกคนจะถูกนำไปใช้ภายในเรือนจำ เช่น ยาดมสมุนไพรที่กลุ่มเป้าหมายแต่ละคนผสมเอง สามารถเก็บไว้ใช้หลังจบโครงการได้ ทักษะด้านการวาดหน้าผู้ต้องขังสามารถนำไปใช้เพิ่มรายได้ในการทำงานภายในเรือนจำได้ทันที เป็นต้น	เป้าหมาย : เพื่อยกระดับทักษะอาชีพให้เกิดมาตรฐานและได้รับการรับรอง กระบวนการหลัก - ฝึกทักษะอาชีพเพื่อจุดประสงค์เฉพาะรายบุคคล - ให้คำแนะนำเชิงบวก - ส่งเสริมทักษะ Soft skill ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มเป้าหมายได้รับการส่งเสริมและตอบสนองการจัดการเรียนรู้ที่ตรงกับความต้องการ ดังเช่น ในกลุ่มแรกเริ่ม ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบใกล้ชิด มุ่งเน้นความผ่อนคลายและเบี่ยงเบนความสนใจ ส่งเสริมกิจกรรมบำบัดจิตใจและการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา ในขณะที่กลุ่มใกล้พ้นโทษ กลุ่มเหล่านี้วิทยากรจะแนะนำเครือข่ายเพื่อส่งฝึกทักษะอาชีพต่อเนื่องหลังพ้นโทษ พร้อมทั้งติดตามช่วยเหลือต่อไป เป็นต้น
3 สังเกตและประเมินผล	เป้าหมาย: สังเกตการพฤติกรรม สภาพแวดล้อม และประเมินผลการเปลี่ยนแปลง กระบวนการหลัก - นักวิจัยสังเกตแบบมีส่วนร่วมและบันทึกพฤติกรรม - ทีมวิทยากรให้กลุ่มเป้าหมายประเมินผลงานด้วยตนเอง พร้อมให้คำแนะนำเชิงบวก	เป้าหมาย: สังเกตการพฤติกรรม สภาพแวดล้อม และประเมินผลการเปลี่ยนแปลงหลังจากการปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในวงรอบที่ 1 กระบวนการหลัก - นักวิจัยสังเกตและบันทึกพฤติกรรม - นักจิตวิทยาและนักพฤติกรรมศาสตร์ สัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับความรู้สึกของการจัดการเรียนรู้

ตารางที่ 1 สรุปผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (ต่อ)

กระบวนการวิจัย	วงรอบที่ 1	วงรอบที่ 2
	ผลการวิจัย พบว่ากลุ่มผู้เรียนและการตอบสนองต่อการเรียนรู้ในรูปแบบที่กำหนดไว้มีความแตกต่างกัน สามารถแบ่งกลุ่มผู้เรียนรู้ได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) กลุ่มแรกเริ่ม ที่มีภาวะความเครียดสูง 2) กลุ่มมีโทษสูง เป็นกลุ่มที่ต้องโทษมานานและยังต้องโทษอีกยาวนานเพราะโทษสูง 3) กลุ่มใกล้พ้นโทษ เป็นกลุ่มที่ใกล้ได้รับการปล่อยตัว โดยพบว่ากลุ่มเป้าหมายบางรายมีระยะเวลาต้องโทษเหลือแค่ 1 วัน -6 เดือน ซึ่งนักวิจัยพบว่าทั้ง 3 กลุ่มนี้มีความมุ่งมั่นและพฤติกรรมการเรียนที่แตกต่างกัน	- ทีมวิทยากรให้กลุ่มเป้าหมายประเมินผลงานด้วยตนเอง พร้อมให้คำแนะนำเชิงบวก - หน่วยงานออกใบประกาศรับรองการอบรมให้กับกลุ่มเป้าหมาย ผลการวิจัย พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้ถูกพัฒนาให้เกิดความเหมาะสม ตรงกับความต้องการของกลุ่มผู้เรียนมากขึ้น โดยหลักสูตรทักษะอาชีพประกอบด้วย 6 กลุ่มอาชีพ มี 34 ทักษะย่อย, ส่งเสริมกิจกรรมบำบัดจิตใจด้วยดนตรีบำบัดพร้อมผ่อนคลายร่างกาย, ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้วิเคราะห์ตนเองและการทำงานร่วมกับเพื่อน
4 การสะท้อนผล	เป้าหมาย: เพื่อประเมินผลการดำเนินการจัดการเรียนรู้ในวงรอบที่ 1 กระบวนการหลัก - รับฟังเสียงสะท้อนของกลุ่มเป้าหมายและเจ้าหน้าที่หลังจากดำเนินการในวงรอบที่ 1 - คณะวิจัยวิเคราะห์ผลการสะท้อนและจัดทำประเด็นเพื่อวางแผนพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัย พบว่าการเรียนรู้ในกระบวนการเกิดการเปลี่ยนแปลงใน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านทัศนคติที่มีต่อการศึกษาและอาชีพ ถูกสะท้อนในแง่มุมมองของความมุ่งมั่นกลับไปศึกษาต่อและทำอาชีพสุจริตหลังพ้นโทษ, ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้พบว่าหลังจากวิทยากรสอนเสร็จแล้ว เจ้าหน้าที่มีการรายงานว่าการกลุ่มเป้าหมายมีการฝึกหัดด้วยตนเอง ดังเช่น กลุ่มที่เรียนร้องเพลง จะมีการขอฝึกหัดขับร้องในช่วงตอนเย็นเพื่อรอการจัดมินิคอนเสิร์ตในงานวันแม่ เป็นต้น	เป้าหมาย: เพื่อประเมินผลการดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการปรับปรุง และนำไปสู่การเชื่อมโยงสู่การประกอบอาชีพจริงหลังพ้นโทษ กระบวนการหลัก - รับฟังเสียงสะท้อนของกลุ่มเป้าหมายและเจ้าหน้าที่หลังจากดำเนินการในวงรอบที่ 2 - ทีมอาจารย์และวิทยากรทุกหลักสูตรให้ความเห็นต่อการปรับปรุงหลักสูตรและสะท้อนผลการเปลี่ยนแปลง - สะท้อนผลการเก็บข้อมูลด้วยกระบวนการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับแบบสอบถาม ผลการวิจัย พบว่าภายหลังการพัฒนาเกิดการเปลี่ยนแปลง 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านความคิดและพฤติกรรมของผู้เรียน 2. ด้านบรรยากาศการอยู่ร่วมกัน 3. ด้านนโยบายการเรียนรู้ภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน 4. ด้านคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังรายอื่น

จากตารางที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะอาชีพ โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ สามารถสรุปได้ว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะอาชีพสำหรับเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีกระบวนการสำคัญ 4 กระบวนการ ได้แก่

1. การรับฟังความต้องการของผู้เรียน ในกระบวนการรับฟังความต้องการของผู้เรียน คณะผู้วิจัยพบว่าใช้เวลาในการรับฟังค่อนข้างมาก มีความใส่ใจในการรับฟัง เนื่องจากกลุ่มเด็กและเยาวชนที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมส่วนใหญ่ประสบกับวิกฤตด้านการศึกษาและวิกฤตของชีวิตมาก่อน การใช้เวลาในการรับฟังผู้เรียนก่อนการจัดหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญ และเพิ่มมูลค่าต่อการศึกษามากเพราะช่วยให้เด็กกลุ่มนี้เปิดใจยอมรับต่อการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้น รวมถึงผู้สอนควรเน้นการเปลี่ยนนิยามคำว่า “เรียน” เป็น “การสร้างประสบการณ์” โดยผลในวงรอบที่ 2 พบว่า กลุ่มเป้าหมายได้นิยามการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไป ดังคำกล่าว

“หนูรู้สึกว่าการเรียนแบบที่ครูมาสอน มันทำให้หนูอยากกลับไปเรียนอีก หนูแค่ต้องการทุนการศึกษาอยากเรียน อย่างน้อยก็สอนอ่าน สอนเขียนให้หนูหน่อย บางครั้งหนูเห็นพี่สาวไปโรงเรียน หนูอยากเรียนกับเขาบ้าง แต่หนูไม่เคยมีโอกาสนะ ถ้าเป็นไปได้หนูออกไปหนูจะรับทำบัตรประชาชน แล้วก็เรียนหนังสือ แต่ถ้าไม่ได้ออก หนูก็จะเรียน กศน. ในนี้แหละ” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 2, 2566)

2. การจัดหาวิทยากรและจัดกระบวนการแบบการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง (Active Learning) วิทยากรต้องมีความรู้ความเข้าใจต่อพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ ทักษะและอุปนิสัยของผู้เรียนก่อน มุ่งเน้นการสอนแบบส่งเสริมประสบการณ์ จัดกระบวนการมีความยืดหยุ่น ไม่ยึดติดกรอบการสอนแบบเดิม

3. การลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในกลุ่มเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ต้องขังที่ต้องโทษในคดีที่แตกต่างกัน มีพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกัน ดังนั้นรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำ เป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองได้ ผลงานหรือผลการเรียนเป็นสิ่งที่ผู้เรียนสามารถประเมินด้วยตนเอง ไม่มีการเปรียบเทียบหรือจัดลำดับเพื่อแข่งขันกับผู้อื่น ซึ่งทำให้เด็กกลุ่มนี้มีความชื่นชอบรูปแบบการเรียนรู้เช่นนี้เป็นอย่างมาก

4. การสะท้อนความคิดและยกระดับความสามารถ กระบวนการสะท้อนความคิดนี้ทำให้ผู้เรียนเกิดการทบทวนตนเอง ทั้งในระหว่างการสอนของวิทยากร การทำกิจกรรมดนตรีบำบัด และการวิเคราะห์เรียนรู้ตัวตน โดยทีมวิทยากรด้านจิตวิทยาและนักพฤติกรรมจะยกระดับทั้งด้านความคิด พฤติกรรม และภูมิคุ้มกันทางใจให้กับผู้เรียน ทั้งในรูปแบบรูปธรรม คือ การให้ใบประกาศนียบัตรผ่านการอบรม 30 ชั่วโมงที่นำไปใช้ในการลดหย่อนโทษได้ ในขณะที่กลุ่มผู้เรียนใกล้ชิดพันโท ได้กล่าวว่าให้นำใบประกาศนียบัตรนี้ไปอวดให้กับผู้ปกครองได้เห็นว่า การอยู่ในเรือนจำแห่งนี้มิได้เสียเวลาเปล่า แต่เขาได้รับการเรียนรู้เช่นเดียวกับคนภายนอกเช่นเดียวกัน

“ผมจะได้ใบประกาศวันไหนครับ (น่าจะวันจันทร์นี่ละ) ดีเลย ผมออกวันอังคารนี้ ผมจะเอาไปอวดที่บ้านอวดเพื่อน อวดให้หมดว่าผมเรียนเชื่อมในนี้ ผมได้ใบนี้ด้วย (แล้วถ้าพี่เอามาให้ไม่ทันเราออกละ) ผมก็จะกลับมาเอาอยู่ดี ผมภูมิใจนะพี่ พ่อแม่จะได้เห็นว่าผมเป็นคนได้เรื่องอยู่นะ” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 3, 2566)

“หนูรู้สึกว่าการสังคมไม่ยุติธรรมกับหนูเลย วันที่หนูโดนจับไม่มีใครฟังความจริงจากหนู หาวว่าหนูเป็นขโมย หนูจะเลิกคบเพื่อนให้ดี และจะออกไปทำให้ตัวเองดีขึ้น หนูจะเรียน หนูจะสวย หนูจะขายของ แล้วก็ช่วยยายทำอาหาร” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 8, 2566)

อย่างไรก็ตามจากการประเมินผล ผู้วิจัยแบ่งการประเมินผลออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ คะแนนผลงานโดยให้ผู้เข้าร่วมเรียนรู้ประเมินคะแนนผลงานของตนเอง พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ในระดับมากที่สุด 9.81 คะแนน และการประเมินผลการเรียนรู้จากการสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของตนเอง พบว่าผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่สะท้อนว่า 1) ต้องการประกอบอาชีพให้เร็วที่สุดหลังพ้นโทษ 2) มีความต้องการศึกษาต่อด้านอาชีพจากเดิมที่ไม่ต้องการศึกษาต่อ เพราะคิดว่ามีข้อจำกัดมากมาย 3) ต้องการฝึกฝนต่อเนื่อง จากเดิมที่คิดว่าทำไม่ได้ หรือทำไม่เป็น แต่เมื่อเห็นผลงานของตนเองออกมาดีและภูมิใจในตนเองจึงอยากทำให้ดีขึ้น ทั้งนี้จากการตรวจสอบข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง คือ กลุ่มเจ้าหน้าที่ ได้สะท้อนความคิดเห็นหลังจากการดำเนินโครงการพบว่า สิ่งที่ต้องดำเนินการต่อการปรับเวลาเรียนรู้ให้กับผู้ต้องขัง และหาสถานที่ฝึกหัดทักษะอาชีพเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญอย่างต่อเนื่องแม้จบโครงการ

อภิปรายผล

ข้อค้นพบในการศึกษาครั้งนี้ พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะอาชีพสำหรับเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 4 กระบวนการหลัก ได้แก่ 1) การรับฟังความต้องการของผู้เรียน พบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ต้องการประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด 2) การจัดหาวิทยากรและจัดกระบวนการแบบการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง (Active Learning) ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมถึงเน้นการมีส่วนร่วม (วารินทร์พร พันเพ็ญฟู, 2562) 3) การลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง 4) การสะท้อนความคิดและยกระดับความสามารถ โดยปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินการวิจัยนี้ ประกอบด้วย 1) การเปลี่ยนนิยามการเรียนรู้ เป็นการส่งเสริมประสบการณ์ 2) การดึงวิทยากรที่มีคุณภาพสอนตรงตามความต้องการของผู้เรียน 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้เน้นการมีส่วนร่วมและดึงความมั่นใจของผู้เรียนออกมา 4) ใช้ทีมวิทยากรด้านจิตวิทยาและนักพฤติกรรมศาสตร์เข้ามาสังเกตการณ์และสะท้อนพฤติกรรมการเรียนรู้ไปสู่การปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้ต้องขัง เนื่องจากผู้ต้องขังเหล่านี้ส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการศึกษาในระหว่างการต้องโทษเป็นทุนเดิม ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ต้องควบคู่ไปกับการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมด้วย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุชาติ สมณะ และลัดดาวรรณ ณ ระนอง พบว่าปมของผู้ต้องขังที่มีต่อการกีดกันคนดีสู่สังคม คือ ผู้ต้องขังมีความคิดและพฤติกรรมตามสัญชาตญาณ คือ ทำตามใจตนเอง คิดพลาดไปจากความเป็นจริง ปฏิเสธและไม่ยอมรับกิจกรรมด้านการศึกษา การอบรมหรือฝึกวิชาชีพเกี่ยวกับพัฒนาพฤติกรรมนิสัย (สุชาติ สมณะ และลัดดาวรรณ ณ ระนอง, 2560) แต่อย่างไรก็ตามผลการเหล่านี้ปรากฏให้เห็นได้ชัดจากการมีพฤติกรรมที่ฝึกหัดต่อเนื่องแม้จะจบโครงการแล้ว ซึ่งเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ฝ่ายการศึกษาและผู้บริหารได้ให้การตอบรับต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวโดยการเพิ่มเวลาการเรียนรู้ให้มากขึ้น จัดหาพื้นที่ให้ฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง และจัดทำโครงการให้ความรู้ด้านวิชาชีพเพิ่มขึ้นชี้ให้เห็นว่าการดำเนินโครงการพัฒนาทักษะอาชีพนี้เปรียบเสมือนการติดอาวุธเป็นเครื่องมือให้เด็กได้สะท้อนเห็นคุณค่าของตนเอง จากงานวิจัยพบว่าผู้ที่ผู้ต้องขังที่ติดเมทแอมเฟตามีนที่เห็นคุณค่าในตนเองและได้รับการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อการเป็นโรคซึมเศร้า ($r = -.404$ และ $-.396; p < .05$) (วารินทร์ กันธิยะ และเพ็ญพักตร์ อุทิศ, 2565) อย่างไรก็ตามการผลการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสามารถอธิบายได้ตามหลักการทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom (Bloom's Taxonomy) (จิรายุทธิ์ อ่อนศรี, 2561) ที่เชื่อว่าการเรียนการสอนที่จะประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ ผู้สอนจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน และกำหนดกระบวนการให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ของสมอง (กานต์รวี บุษยานนท์, 2559) มีความทันสมัยสอดคล้องกับสถานการณ์ (รัชมี ศรีนนท์ และคณะ, 2561) โดยการเปลี่ยนนิยามเรื่องการเรียนรู้ที่กลุ่มเหล่านี้รู้สึกเคยรู้สึกผิดหวังจากการเรียนมาก่อน ให้กลับมามีแรงบันดาลใจต่อการศึกษาต่อ รับรู้ความสามารถด้านการเรียนรู้ของตนเองได้ เมื่อเกิดความมั่นใจยอมทำให้กลุ่มผู้เรียนเปิดใจยอมรับ มีความสุขกับการเรียน ส่งผลต่อการพัฒนาในองค์ประกอบย่อยของการเรียนรู้ตามทฤษฎีของบลูม (Bloom et al., 1956) คือ 1) Cognitive เป็น

การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญา ความรู้ ความคิด ความฉลาด ความสามารถในการคิดเรื่องราวต่าง ๆ ความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สัญสิริ อินอุ่นโชติ และคณะ พบว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย การเตรียมการ การจัดประกายความสนใจ ลงมือปฏิบัติ และนำเสนอผลงาน (สัญสิริ อินอุ่นโชติ และคณะ, 2564) 2) Affective เป็นด้านที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ ค่านิยม ความรู้สึก ความซาบซึ้ง ทศนคติ ความเชื่อ 3) Psychomotor เป็นด้านที่เกี่ยวข้องกับด้านกล้ามเนื้อ และการเคลื่อนไหว (ทิพย์เกสร กำปนาท และคณะ, 2563); (Chandio et al., 2017); (David, R. K., 2002) ดังนั้นการเรียนรู้ที่ดีต้องทำให้ผู้เรียนเกิดความสุขในการเรียน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะอาชีพสำหรับเด็กและเยาวชน ในกระบวนการยุติธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 4 กระบวนการ ได้แก่ 1) การรับฟังความต้องการของผู้เรียน เป็นปัจจัยสำคัญที่วิทยากรหรือผู้สอนต้องให้เวลารับฟังความต้องการ ความคาดหวังและข้อจำกัด 2) การจัดหาวิทยากรและจัดกระบวนการแบบการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง (Active Learning) 3) การลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เน้นการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนของนิยามการเรียนรู้ จากการเรียนในห้องเรียน เป็นการสร้างประสบการณ์ 4) การสะท้อนความคิดและยกระดับความสามารถ เป็นขั้นตอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการทบทวนภายในความคิด เห็นคุณค่าและสร้างความหวังให้กับตนเอง ดังนั้นองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการทำวิจัยครั้งนี้ คือ การปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนในเรือนจำที่มีความแตกต่างจากการเรียนปกติ เพราะผู้ต้องขังมีความหลากหลายของภูมิหลัง ประสบการณ์การเรียนรู้แตกต่างกันสูง จึงต้องเริ่มจากการสอบถามความต้องการและประสานงานให้กับวิทยากรภายนอกที่มีประสบการณ์การจัดการเรียนรู้กับกลุ่มเด็กเปราะบางเพื่อนำเทคนิคการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น เน้นการสะท้อนความคิดตลอดกระบวนการ และดึงความร่วมมือหรือความสนใจของกลุ่มผู้ต้องขัง ซึ่งในที่นี้คือ รายได้หรือกำไรที่จะเกิดขึ้นจากการฝึกทักษะอาชีพ รวมถึงประกาศนียบัตรที่ช่วยรับรองการฝึกอาชีพที่สามารถนำไปใช้ได้หลังพ้นโทษ

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการพัฒนารูปแบบพบว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญประกอบด้วย 4 กระบวนการ ได้แก่ 1) การรับฟังความต้องการของผู้เรียน 2) การจัดหาวิทยากรและจัดกระบวนการแบบการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง (Active Learning) 3) การลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง 4) การสะท้อนความคิดและยกระดับความสามารถ ทั้งนี้ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผลการเปลี่ยนแปลงหลังการดำเนินการวิจัย เกิดขึ้นใน 4 ด้านได้แก่ 1) ด้านความคิดและพฤติกรรมของผู้เรียน คือ การหันกลับมาคิดถึงวิธีการศึกษาต่อหลังพ้นโทษ ความภูมิใจที่ได้เรียนรู้และเกิดผลงานที่ดี 2) ด้านบรรยากาศการอยู่ร่วมกัน ผลการวิจัยพบว่านักโทษเข้าใหม่ส่วนใหญ่ต้องอาศัยการปรับตัวสูง ยังไม่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มรุ่นเก่า แต่เมื่อมีกิจกรรมที่ได้ทำร่วมกัน ทำให้เด็กได้สะท้อนว่าตนเองปรับตัวได้มากขึ้น มีเพื่อนมากขึ้น เข้าใจเพื่อนมากขึ้น 3) ด้านนโยบายการเรียนรู้ภายในเรือนจำเปลี่ยนแปลงรองรับการฝึกทักษะอาชีพต่อแม้จะสิ้นสุดโครงการ 4) ด้านคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังรายอื่น จากการเข้าพื้นที่เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ ทำให้เกิดความหลากหลาย เช่น ฝึกทักษะช่างปูกระเบื้อง ทำให้ภายในเรือนจำมีการปรับปรุงสถานที่ของเรือนจำ เป็นต้น ดังนั้นจากผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเสนอแนะดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ ควรเพิ่มเติมนโยบายการจัดการเรียนรู้ภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่ได้รับการฝึกปฏิบัติ ได้สอนนักโทษคนอื่นและฝึกหัดจนชำนาญต่อไปแม้จบโครงการก็ตาม 2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ทักษะอาชีพสำหรับเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม ควรมุ่งเน้นการสำรวจความต้องการของผู้เรียน จัดกระบวนการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเองทุกคน ทั้งข้อค้นพบของการศึกษารังนี้พบว่า การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ไม่ควรอิงกับหลัก

วิชาการหรือใช้คำอย่างเป็นทางการ เพราะมีกลุ่มเป้าหมายหลายคนที่ยังไม่สามารถอ่านหรือเขียนหนังสือภาษาไทยได้ ควรใช้การสื่อสาร อธิบาย และให้ผู้เรียนได้ลงมือ สะท้อนผลจากผลงานของตนเอง 3) ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป เนื่องจากข้อจำกัดของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ การดำเนินการกับกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ต้องโทษคุมขังซึ่งมีการหมุนเวียนนักโทษใหม่เข้ามาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นเพื่อให้เกิดความยั่งยืนจึงเสนอแนะให้มีการติดตามผลกระทบจากการจัดการเรียนรู้ เช่น การถ่ายทอดแนวคิดสู่ผู้ต้องขังรายใหม่ ซึ่งเป็นเกณฑ์บ่งบอกอย่างหนึ่งในเรื่องความยั่งยืนของความรู้ ทักษะ รวมถึงการติดตามเรื่องพัฒนา ดังเช่น เกิดทักษะต่อยอด เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ของเรือนจำ

เอกสารอ้างอิง

- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2565). รายงานสถิติคดีประจำปี พ.ศ. 2565. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ.
- กานต์รวี บุษยานนท์. (2559). รูปแบบการสอนที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ของสมอง การพัฒนาสมอง การเรียนรู้ Brain- Targeted Teaching Model: Brain development and Learning. วารสารศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 12(2), 159-176.
- จิรทีปต์ ช่วยคง และศุภรา เจริญภูมิ. (2558). ยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมสู่ความสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานเขต 9 อย่างเป็นรูปธรรม. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยทักษิณ, 15(1), 168-180.
- จิรายุทธิ์ อ่อนศรี. (2561). การพัฒนาแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การปฏิบัติในศตวรรษที่ 21 ทฤษฎี การเรียนรู้ของ Bloom (Bloom's Taxonomy). เรียกใช้เมื่อ 28 สิงหาคม 2566 จาก <http://www.nwm.ac.th/nwm/wp-content/uploads/2018/07/การพัฒนาแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การปฏิบัติในศตวรรษที่-21.pdf>
- ทิพย์เกสร กำปนาท และคณะ. (2563). พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูมที่ปรับเปลี่ยน. วารสารบัณฑิตวิจัย, 11(2), 1-9.
- ประวิทย์ ฤทธิบูลย์ และคณะ. (2559). การศึกษาการใช้นาฏกรรมบำบัดต่อความเครียดของผู้ต้องขังชายแรกเข้าในทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง จังหวัดปทุมธานี. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 17(2), 57-70.
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 2. (14 กรกฎาคม 2566). รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะอาชีพสำหรับเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม. (ปิยวรรณ ทัศนัญชลี, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 3. (13 กรกฎาคม 2566). รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะอาชีพสำหรับเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม. (ณัฐนา พุทธแสง, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 8. (19 กรกฎาคม 2566). รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะอาชีพสำหรับเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม. (ปิยวรรณ ทัศนัญชลี, ผู้สัมภาษณ์)
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2). (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนที่ 63 ก หน้า 1-34 (13 มิถุนายน 2560).
- ภัทรภรณ์ วงษกรณ์ และคณะ. (2561). ผลของโปรแกรมการฝึกสติต่อความเครียดในผู้ต้องขัง. วารสารพยาบาลทหารบก, 19(ฉบับพิเศษ), 269-278.
- รัศมี ศรีนนท์ และคณะ. (2561). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 9(2), 331-343.
- วราภรณ์ กันธิยะ และเพ็ญพักตร์ อุทิศ. (2565). ปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของผู้ต้องขังติดเมทแอมเฟตามีน. วารสารพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 34(1), 78-91.

- วารินทร์พร ฟันเฟื่องฟู. (2562). การจัดการเรียนรู้ Active Learning ให้สำเร็จ. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 9(1), 135-145.
- สัญญาสิริ อินอุ่นโชติ และคณะ. (2564). การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงานร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม. วารสารวิชาการ ครุศาสตร์สวนสุนันทา, 5(1), 74-85.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. (2562). แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้. กรุงเทพมหานคร: หน่วยศึกษานิเทศ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุชาติ สมณะ และลัดดาวรรณ ณ ระนอง. (2560). ปมของผู้ต้องขังที่มีต่อการกิจคนดีสู่สังคม. วารสาร Veridian E-Journal Silpakorn University ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(2), 1105-1114.
- Bloom et al. (1956). Taxonomy of Educational Objectives, Handbook I: The Cognitive Domain. New York: David McKay Co Inc.
- Chandio et al. (2017). Article Bloom's Taxonomy: Improving Assessment and Teaching- Learning Process. Journal of Education and Educational Development, 3(2), 203-221.
- David, R. K. (2002). A Revision of Bloom's Taxonomy an Overview, Theory into Practice. Theory Into Practice, 41(4), 212-218.